

TARİH YAZICILIĞI VE KÜRTÇÜLÜK ÜZERİNDEN KÜRT HALKININ SUİSTİMALİ

Şehriban MERCİMEK

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim
Dalı

sehriban.mercimek@gmail.com

Öz

Ulus devlet olma sürecinde birçok toplum, ortak bir tarih inşa etme yoluna gitmiştir. Bu durum farklı etnik unsurları barındıran devletleri zayıflatma aracı olarak da kullanılmaktadır. Bu çalışmada ele alınacak olan konu, zorlama bir tarih icadıyla Kürtçülüğün yine Kürt halkına karşı bir suistimal aracı olarak kullanılmasıdır. Osmanlı Devleti içindeki Kürt unsurunu fark eden emperyalist güçler, misyonerler ve konsololar gibi ajanlık faaliyeti de yürüten elemanları ile ayrılıkçı tohumlarını ekmişlerdir. Ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin ortaya çıkmasının bir nedeni de Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yürütülen politikalarıdır. Kendi çıkarları için sürekli Kürt toplumunun milli duygularını kullanan emperyalist güçler, verdikleri vaatlerle Kürt toplumu üzerinden vekalet savaşları yürütmektedir. 21. yüzyılda hâlâ etkili olmaya devam eden milliyetçilik akımı yüzyıllardır bir arada yaşayan kardeş halklar arasında oluşturulmaya çalışılan suni bir savaş çabasına dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tarih Yazıcılığı, Kürtçülük, Kürt Kartı

HISTORIOGRAPHY AND THE EXPLOITATION OF KURDISH PEOPLE THROUGH KURDISM

Abstract

In the process of becoming a nation state, many societies have gone on to establish a common history. This situation is also used as a means of weakening for the states that contain various ethnic elements. The issue to be addressed in this study is the use of Kurdism as an instrument of abuse against Kurdish people through a forced fabricated history. The imperialist powers who recognized the Kurdish element within the Ottoman Empire, including their missionaries and consuls who carried out spying activities, planted the seeds of separation. One reason for the emergence of separatist Kurdish nationalism is the policies of the late Ottoman period and in the early Republican era. The imperialist powers who constantly use the national sentiments of Kurdish society for their own interests, wage proxy wars through Kurdish society, with the promises they make. The nationalist movement, which continues to be influential in the 21st century, has turned into an effort to picking a fictitious war between fellow nations who have lived together for centuries.

Keywords: Historiography, Kurdism, Kurdish card.

1. Giriş

Her toplum devlet olma aşamasında kökenlerini dayandırdıkları bir ata 'ya ve şanlı bir tarihe ihtiyaç duyar. Bir arada olma ve ortak bir kültür etrafında birleşmelerini sağlayan bu

tarihi kökenin icat edilmesi tarih yazıcılığı olarak adlandırılmaktadır. Milliyetçilik akımının etkisiyle ulus devlet olma aşamasında birçok etnik unsurun kullandığı bu yöntem Kürt toplumu için de oluşturulmaya çalışılan bir senaryodur. Bu senaryo çerçevesinde öncelikle Kürtlerin birlikte yaşadıkları toplum ile tüm bağları koparılmaya çalışılmıştır. Örneğin Encyclopedia Britannica'nın 1875 ile 1911 yılları arasındaki bütün baskılarında Kürtler, Turani bir toplulukken 1911 yılından sonraki baskılarında birdenbire Mezopotamyalı bir kavme dönüşmüşlerdir (Şimşir, 2009: 16).

Ayrılıkçı Milliyetçilik kısıpına alınarak bağımsız devlet kurma vaadiyle Kürt halkının milli duyuları, emperyalist devletler ve Kürt toplumunu temsil ettiğini iddia edenler aracılığı ile suiistimal edilmektedir. Kürtlerin kökeni ile ilgili yapılan bu tanımlamaların bölücülük amacı taşıdığı savunulabilir. Aşılana ayrılıkçı milliyetçilik üzerinden, çıkarlarına yönelik hareket eden emperyalist güçler, ellerini kirletmeden karışıklık çıkarmakta, çıkan kaos ortamından istedikleri gibi faydalanmaktadırlar.

2. Tarih Yazıcılığı ve Ulus Devlet

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, milliyetçilik akımı özellikle çok uluslu toplumlarda yayıldı ve Avusturya-Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu gibi yapıların dağılmasına sebep oldu. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda oluşan ulus devlet sınırlarından sonra bile milliyetçilik temelli çatışmalar son bulmamıştır. Osmanlı devleti zamanında gelenek haline gelen azınlıkların bahane edilerek iç işlerine müdahale, Türkiye Cumhuriyeti'nin de mustarip olduğu bir durum haline gelmiştir. Başta Rusya, İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD), batılı emperyalist devletlere has bir üslupla bu yarayı kaşımaya devam etmişlerdir (Gürsel, 1977: 23). Mevcut ulus devletlerin içinde bulunan etnik grupları kışkırtarak ve vatandaşlık bağı ile bağı olduğu devlet karşısında etnik kimliğini konumlandırmasını sağlayarak, çıkarlarına göre hareket etme yoluna gitmişlerdir. Ulus devlet olma sürecinde kullanılan argümanların Kürt halkı için oluşturulmaya çalışılması, kısaca bir Kürt tarihi icat edilmesi bu amaç çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu bağlamda Benedict Anderson'un ulusların modern bir olgu olarak "icat edilmiş hayali cemaatler" olduğu görüşleri bir gerçekliği yansıtmaktadır (Kaya, 2012: 354-378).

Ele alınan konu çerçevesinde Hans Kohn'un tasnifi önemli görülmektedir. Milliyetçiliğin biçimleri üzerine yürütölen tartışmalardan, "Sivil" ve "Etnik" milliyetçilik olarak adlandırılan bu tasnife göre: ulus haline gelmiş halklar, üzerinde bir ulus olarak var oldukları toprağa ve bunun üzerindeki medeniyete sahip çıkarak milliyetçiliği inşa ederler.

Sivil (uygarlıkçı) milliyetçilik denen bu birinci ayırım, birleştirici bir rol oynar (Aydın, 2013: 246). İkinci ayırım olan etnik milliyetçilik ise hangi toprak üzerinde yaşıyor olduğu fark etmeksizin kendisini kültürel bir bağ üzerinden tanımlayan halkların, tarihsel varlıklarına gönderme yaparak, dil, din, gelenek ve soy gibi öğeleri öne çıkarması ile oluşur. Sivil milliyetçilik birleştirici iken etnik milliyetçilik ayrıştırıcı rol oynar. İlginç bir şekilde bu tasnif çerçevesinde Batı'da ortaya çıkan genellikle sivil milliyetçilik iken Doğu'da ortaya çıkan etnik milliyetçilik türü olduğu söylenmektedir. Bu coğrafi temelli ayırım üzerinden bir tasnifin bugün için zor olduğu görüşleri de vardır (Aydın, 2013: 246).

Kürtler için oluşturulmaya çalışılan Türklerden ayrı tarih yazımının bu çerçevede ele alınması gerekir. Ulus bu çerçevede hayal edilen ve zihinde uyanan bir tanımdır. Hiç kimse kendisini dünyadaki bütün insanlarla aynı görmez. Ulus bir egemen olarak hayal edilir, egemen devlet olarak karşımıza çıkar. Son olarak ulus bir cemaat olarak hayal edilir (Anderson, 1995: 22-23). Anderson ile benzer bir şekilde eski gibi duran geleneklerin aslında çok eski olmadığı, icat edilen geleneğin eski ile bağ kurarak sürekliliği gibi durduğunu iddia eden Hobsbawm'ın geleneğin icadı tanımı da önemlidir. İcat edilmiş gelenekler, kendisi bir yenilik olan ulusla ilintili; milliyetçilik, ulus devlet, ulusal semboller vb. fenomenlerle yakından alakalıdır. Doğal bir sürecin ürünü gibi görünse de kurgusal ya da icat edilmiş bir öge içermek zorundadır (Hobsbawm, 2006: 17-18).

Öncelikle tarihin neden icat edilme yoluna gidildiğine değinmek gerekecektir. Ulus devletlerin resmi tarihlerinin ve ritüellerinin bir parça kurgu içermesi son kertede doğal karşılanabilir. Ulusal birlik ve bütünlüğü sağlaması açısından baş vurulan bu yol birçok ulus devletin resmi tarih yazımında yer almaktadır. Ulus devlet olma aşamasında neredeyse tüm ulusların ihtiyaç duyduğu ve yararlandığı bir yol olarak ulusal tarih yazımı, tüm dillerin Türkçeden türediği savına dayanan “Güneş Dil Teorisi” gibi bazen abartılmış söylemler ortaya çıkarmıştır. Ulusal tarih yazıcıları, ulus devletin yüceltilen bir geçmişe dayanan ve ortak aidiyet duygusu oluşturan tarih yazıcılığını iki şekilde gerçekleştirmiştir. Birincisi “atalar” ve “yurt kurucuları” olarak tanımlanan tarihsel insan grubunun biricikliğinin tescili ve bugünkü halkla soy ilişkisinin vurgulanmasıdır. İkincisi ise bu söz konusu ataların uygarlık kuran, diğerlerinden üstün beşeriyete ve kültüre sahip olduğunun gösterilmesidir. Örneğin Franco döneminde, antik devirlerde birleşik bir İspanya tasavvurunu hayata geçiren tek gerçek İspanyol ırk grubunun Keltler olduğu savunulmuştur (Aydın, 2013: 247).

Ulus devlet olma aşamasında köklü bir tarihe sahip olmayan ve yeni uluslaşmış topluluklar tarih icat etme aşamasında vakanüvisleri ulus devletinin fetvacısı olarak kullanmıştır. Kısacası tarih mevcut duruma göre yeniden yazılmış, Ernest Renan'ın deyimini ile tarihin yanlış yazılması ulus olmanın parçası olmuştur (Aydın, 2013: 247).

2.1. Kürtler ve Köken Sorunu

Sanayileşmeye geçiş, beraberinde ulusçuluk çağını da getirmiştir. Sanayi toplumunun örgütlenmesi sonucu sömürge hareketlerinin hız kazanması, imparatorlukların parçalanması ve dünyanın parsellenmesiyle ulusların inşasının başlamış olduğu görülmektedir (Dağ, 2015: 21). Milliyetçiliğin hala etkisinin kırılmadığı ayrılıkçı (mikro milliyetçilik) hareketler ortaya koymaktadır. Kürt ulusunun inşası sürecinde tarih yazımı ve ulusal değerlerin icat edilmesi süreci gözlemlenebilmektedir.

Tarihsel süreçte Kürt Türk'ten ayrı düşünülmemiştir. Osmanlıda ayırım ırk üzerinden değil dini aidiyet üzerinden (Özcoşar, 2003: 124-139). Müslüman olan Kürtler bu yüzden millet-i hâkime içerisinde değerlendirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî ideolojisi çerçevesinde değişen bu durum Kürtlerle Türklerin ayrılığının ilk adımları olarak görülebilir. Bu ayrılığı körükleyen en önemli unsurlardan biri de milliyetçi Kürt tarih yazımıdır denilebilir. Kürt unsurları için ulus ve tarih inşa etme çabaları kapsamında, Kürtlerin menşei birçok kökene dayandırılmıştır. Bu bağlamda Kürtlerin menşei dayandırdıkları belli başlı beş tez olduğunu söylemek mümkündür. İlginç olan ise bu tezleri ortaya atanların bazılarının bir dayanağı olmadan Kürt tarihi icat etmeye çalışmasıdır.

Bilal Şimşir'e göre, 2. Katerina'dan beri Kürtlerle ilgilenmeye başlayan Ruslar, 1828 Rus-İran savaşında Safevi kütüphanesini savaş ganimeti olarak ülkelerine taşımışlar ve Kürt tarihi üzerine geniş çaplı çalışmalar ile bir Kürt tarihi çıkarmaya çalışmışlardır (Şimşir, 2009: 67). Kürtlerin menşeinin dayandırıldığı ve çoğunlukla şanlı geçmişe aitlik temalı teoriler, son dönem Kürtçüler tarafından rağbet görmüş ve binlerle anılan bir tarihi bakiyesi olan Türk kimliği karşısında artık kendisine de bir tarihi köken atfedilen Kürt kimliği inşa edilmiştir.

Tarihte ilk defa Kürt adına Yenisey yazıtlarında rastlanmaktadır. Elegeş yazıtı olarak bilinen bu yazıt Göktürk yazısının eski biçimi olan Yenisey yazısıyla yazılmıştır ve Kürt adı iki kez geçmektedir (Özdemir, 2014: 48). İskit-Saka Uruğundan Kürt İlhanlığının 39 yaşında ölen ilhanı Alp Urungu'nun Öztürkçe olarak yazdığı "Ben Kürt ilhanı Alp Urungu'yum" diye başlayan yazıtı Kürtlerle Türklerin ayrılamayacak kadar iç içe geçtiği söylemini desteklemektedir (Onay, 2016: 106).

Kürtlerin menşeyini tarihin derinliklerinde kayıp olmuş Mezopotamyalı birtakım kavimlere dayandıranlar, Karduk ya da Kardular ile Urartular Kürtlerin atası olarak kabul etmiş, Kürtlerin atasını bulmakta gecikmemişlerdir. Ünlü Kürdolog Minorsky ise Kürtlerin menşeyinin Medlere dayandığı kanısındadır. Medler ise Doğu'dan gelen, Aryan bir halktır. Bu iki tezin sentezi niteliğinde Mezopotamyalı kavimlerin Medlerle karışarak Kürtleri oluşturduğu savları da mevcuttur (Ağca, 2012: 49). Kürtlerin atasının Medler olduğu görüşü Kürtçüler arasında geniş kabul görmektedir. Bunun nedeninin bu gizemli kavmin Med İmparatorluğu gibi büyük bir devlet kurdukları düşüncesi olduğu savunulabilir.

Kürtlerin atasının Araplar olduğu tezi de mevcuttur. “Kürt kelimesini ilk defa kullanan İslam coğrafyacısı Mesudi, 932 yılında tamamladığı Maruc‘üz-Zeheb (Altın Çayırklar) adlı eserinde Kürtlerin menşeyi ile ilgili olarak Hz. Süleyman‘a atfedilen bir efsaneden söz etmektedir. Efsanede dağlara sürülen kabileden bahsedilerek bu kabileye Arapça Karrad anlamına gelmek üzere Kürt denilmiştir” (Ağca, 2012: 50).

Diğer bir tez ise, Yafetik Okulunun önde gelen temsilcisi N. J. Marr‘ın da aralarında olduğu bir kısım araştırmacıya aittir. Kürtleri Kafkas halklarına daha yakın bulmakta, Ermeniler ve Gürcülerle akraba olduklarını ileri sürmektedirler. Bu ilk dört tez Kürtlerle Türkler arasında etnik bir duvar örmeye yönelik olarak Kürtçü çevrelerce kullanılmaktadır (Ağca, 2012: 50). Yukarıda belirtilen Kürtlerin kökeni ile ilgili iddiaların sahibi olan batılı ve Rus Kürdologların deyimi Kürtlerin Türklerden ayrı bir kavim olduğu şeklindedir.

Bu konuda değinilecek olan bir başka iddia Kürtlerin, dağlı Türkler olduğudur (Ağca, 2012: 51). Biraz ütöpik olmakla beraber resmî ideolojinin argümanı olması açısından önemlidir. Bu iddia dağlık ve karlı bölgede yaşayan Türklerin kar dolayısıyla yürüdüklerinde ortaya çıkan sestem dolayı Kart-Kurt daha sonra Kürt diye anıldıklarını savunmaktadır. İlk olarak, 1945 yılında yayımlandıktan bir hafta sonra yazarı M. Şerif Fırat‘ın öldürüldüğü ve 1960 darbesinden sonra Devlet Başkanı ve Başbakan Cemal Gürsel tarafından özel bir sunuş yazısı yazılarak dağıtılan “Doğu İlleri ve Varto Tarihi” isimli çalışma, Kürtleri, yakın çağda Kürt adını alan Dağlı Türkler olarak tanımlamaktadır (Onay, 2016: 106).

Kürtlerin kökeni ile ilgili en yaygın kanaatin oluştuğu bir tez olarak kabul edilebilecek, “Hind-Avrupa kökenli, kadim Orta Doğulu, Subarular, Huriler, Mit- taniler, Haldiler, Urartular, Gutiler, Kurtiler Karduklar ve Kassit- ler ile Hind-Avrupa kökenli Medlerin tarih içerisinde bir potada eriyerek günümüzdeki Kürtleri oluşturdukları görüşüdür” (Tan, 2011: 27). Bu çerçevede bazı Türk boylarının da zamanla Kürtleştikleri kabul edilebilir.

Kürt tarih yazıcılığının en radikal isimlerinden Cemşit Bender medeniyetin ilk ortaya çıktığı yerin Mezro-Botan denilen bölgeyi işaret ettiğini ve bu bölgenin Kürdistan olarak bilindiğini söylemektedir (Çavuş, 2013: 69). Bu iddiaya göre kayda değer bir tarihi buluntu bulunmamasına rağmen Kürtler uygarlığın kurucusu durumuna getirilmiştir. Bir başka Kürtçü yazar olan Faik Bulut'un Cemşit Bender'in Kemalist tarih tezini tersinden okuduğunu iddia etmesi bu noktada haklı gözükmektedir (Bulut, 2006: 79).

Kürtlerin atalarının büyük devletler kurduğu, çeşitli efsanelere konu olduğu ve atalarına şanlı kahramanlıklar atfedildiği söylemler, tutarsız ve dayanaksız olmakla birlikte zaten amaç gerçeği yansıtması değil, bu söylemlerin halkın ortak değerleri haline getirilme çabasıdır. Bu çabalardan anlaşılan “tarih yazımının görevi tutarlı olmak değil, grubu ve dışarıdaki üyeyi tek vücut yaparak, onları bir araya getirmektir” (Vali, 2005: 41). Bu durum tersten okunduğunda öteki olanın ise dışarıda bırakılması demektir. Bu bağlamda kimlik inşası kapsamında ‘öteki’nin ‘ben’den derece ve mahiyet itibarıyla daha aşağıda görülme ihtiyacı, Kürt kimliğinin inşası sürecinde, Kürtlerin içinde yaşadıkları Türk, Arap ve Fars toplumlarından kendilerini üstün tutma söylemlerini de birlikte getirmiştir. Kürtlerin içinde yaşadıkları diğer toplumların sembol, mit, ırk, din, dil, gelenek ve değerleri dahil olmak üzere bazılarını da kendilerine mal ederek veya daha iyi versiyonlarını ortaya koyarak diğer toplumlardan kadim ve üstün oldukları savı ile gerçekleştirilmeye çalışılan tarih inşasıdır (Onay, 2016: 111- 112).

Geleneğin icat edilmiş bir kavram olduğu ve eski gibi görünen birçok ritüelin vs. aslında yakın tarihlere dayandığı ancak çok eskiymiş gibi bir süreklilik iddiası olduğu Hobsbawm’ın ortaya attığı bir kavramdır (Hobsbawm, 2006: 1-2). Kültürlerin ve geleneğin icadı her toplumda görülebilecek bir durumdur. Geleneğin icadı aşamasında eğer bir tarih icat edilecekse en azından bunun kabul edilebilir bir dayanağı olması gerektiği aşıkardır. Arkasında köklerini dayandırabilecek tutarlı bir tarih bulamayan ve tarih inşa etmek isteyen Kürtçülerin iddiası Kürtlerin tarihinin gizlendiğidir (Kerim, 2014). Ancak eğer böyle bir tarih varsa belirli devletler tarafından kasıtlı gizleniyorsa neden diğer ülkelerin müzelerinde Kürtlere ait tek bir ok ucunun dahi bulunamadığı tartışmaya açıktır (Batur,2011: 24). Her milletin kendi tarihini araştırmak ve bilmek ebetteki en tabi hakkıdır. Kürt tarihini de Ahsen Batur’un deyimiyle “reaksiyoner zihniyetle değil, gerçek bir tarihçi ve bilim adamı zihniyetiyle yazacak” kişilere ihtiyaç vardır (Batur, 2011: 432).

2.2. Kürtlerin Ayrılkçı Hareketlerinin Başlaması

Öncelikle değinilmesi gereken ayrılıkçı Kürtçülüğün öncülerinin Kürtler olmadığıdır. Osmanlının son döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde Cumhuriyetin resmî ideolojisi çerçevesinde yürütülen politikalar da Kürtlerin milli duygularını kamçılamıştır. Birçok unsur tarafından beslenmiş olmasına karşın, ayrılıkçı Kürtçülüğün birincil müsebbibi emperyalist devletlerin ajan olarak kullandığı, misyonerler, gezginler ve konsoloslardır (Şimşir, 2009: 46). Kürtçülüğün Babası olarak bilinen Maurizio Garzoni'de Katolik bir misyonerdir (Şimşir, 2009: 47). Kürtler arasında yaşayan ve ajanlık faaliyetleri yürütenlerin, icat edilen bir Kürt tarihi ile ayrılıkçı bir Kürt milliyetçiliğinin ortaya çıkmasındaki rolü yadsınamaz. Aynı zamanda ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin geniş taban bulduğu da söylenemez; bu kulvarda bulunan düşüncenin takipçileri daima marjinal gruplar olmuştur. Bu grupların güçlü milliyetçi arzularına karşın, bu arzulardan yoksun olan Kürt halkı ile bölgede Kürt devletinin kurulmasına engel olabilecek aktörlerin daha güçlü oldukları gerçeği gözden kaçırılmamalıdır (Çiçek, 2012: 107). Tüm bunlara rağmen, bir Kürt devletinin yapılanması programı olarak Kürt milliyetçiliğinin 1918-19 yılları sırasında ortaya çıktığı iddia edilmektedir (Vali, 2005: 36). Ortaya çıkmasında ise İngiliz etkisi belirgin şekilde görülür.

Kürtlerin kökenlerini belirli tarihe kadar Turani olarak ele alan ancak çıkarlarına göre bu durumu tersine çeviren “İngilizlerin, bu dönemdeki Kürtçülük propagandasındaki amaçları, kendi kontrollerinde bir Kürt devleti kurmak suretiyle, Musul ve Kerkük petrol bölgelerini hakimiyetleri altına almak, Bolşevizm'in güneye doğru yayılmasına engel olmak, Hindistan yolunun güvenliğini sağlamak ve işgallere karşı uyanan Türk milli hareketini” bastırmak şeklindeydi. Bunun için birçok Kürt cemiyeti kurdurulmuştur (Okur, Erişim Tarihi: 01.04.2018). İstanbul'da kurulan Kürt Teali Cemiyeti ile Kürt entelektüelleri, bağımsızlık ve özerklik söylemleri etrafında faaliyetlerine hemen başlamışlardır (Çiçek, 2012: 108).

İngilizler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Binbaşı Noel gibi Kürtçü faaliyetlerde bulunacak ajan ya da temsilciler göndermekten başka Şeyh Abdülkadir gibi ayrılıkçı Kürtçü aydınları da Wilson Prensipleri'nden faydalanmaları yönünde kışkırtarak otonom bir Kürt devleti kurulması için çaba harcıyorlardı. Hatta Sevr Anlaşması'na (mad: 62-63-64) bunu sağlayacak maddeler de koydurtmuşlardı (Okur, Erişim Tarihi: 01.04.2018). Bu çerçevede Kürtlerin Lawrence'si olarak anılan Binbaşı Noel'in Kürt aşiretleri ayaklandırmak için çok uğraştığı ancak başarısız olduğu bilinmektedir.

Kurtuluş Savaşı sırasında da Kürtler kendi farklılıklarına vurgu yapmış; fakat diğer yandan Türklerle ilgili geçmişe ilişkin ortak tarih bilincini ve geleceğe ilişkin birlikte yaşama

iradesini ortaya koymuş ve işgalcilere karşı omuz omuza savaşıarak millet olmanın temel bilincini göstermeyi başarmışlardır (Ağca, 2012: 48).

İkinci Dünya Savaşı sırasında ise Suriye'den Türkiye'ye Kürtçülük ihraç ediliyordu. Gizli kuryelerle gönderilen Kürtçülük yayımları Dicle Talebe Yurdu'nda kalan doğudan gelen fakir ailelerin çocuklarına okutuluyor ve Kürtçü bir nesil yetiştirilme payesi güdülüyordu (Şimşir, 2011: 33). Çok partili hayata geçiş sürecinden sonra canlanan Kürtçülük faaliyetleri, büyük oranda bu ihraç edilen fikirlerin genç nesillere empoze edilmesi ile sağlanmıştır.

3. Devletleşme Çabası ve Kürtçülük

Bir Kürt devleti hayalini radikal Kürtçüler, Ahmedi Xani'nin Kürtçe kaleme aldığı Mem-ü Zin adlı kitabında özlemi duyulan Kürt devleti ve Kürt padişahı söylemlerine kadar götürmektedirler (Çiçek, 2012: 107). Bu bakımdan Kürt ulusunun uyanışını sağlama çabalarının nihai amacı, sömürge durumuna getirilmiş ve dört ülke tarafından parçalanmış Kürdistan'ın esaretten kurtarılmasıdır (Batur, 2011: 402). Bu amacı gerçekleştirmek için yürütülen devletleşme çabaları çerçevesinde Kürtçüler tarafından Türk kimliğine biçilen rol, Kürtlerin topraklarını işgal eden sömürgeci olmaktır. "Siyasi Kürtçüler, bu toprakların ezelden beri kendilerine ait olduğunu Türklerin gelip işgal ettiğini söylemektedirler" (Batur, 2011: 22). Ortak düşman yaratmak Kürtlerin birbirine kenetlenmesini sağlaması açısından önemli bir süreç olarak görülmektedir. Öyle ki İsmail Beşikçi'nin deyişiyle "Kürtlerin etrafı hep düşmanlarla çevrilidir. Kürtler adeta bir cehennem içinde varlıklarını korumaya ve sürdürmeye çalışmaktadır" (Beşikçi, 1991: 20). Tabii olarak bu durum da Kürtlerin bir bağımsızlık savaşı içinde olduğu ve sömürgeci devlete karşı bir mücadele yürüttüğü söylenecektir. Her ulusun hakkı olan kendi kaderini tayin hakkını talep ettikleri söylemleri ile yürütülen ajitasyon, terör eylemlerine meşruluk kazandırma çabasına dönüştürülmüştür.

Kürt milliyetçiliği hiçbir zaman Kürt halkının tamamından destek görmemiştir. Devletçilik hareketi olarak Stockholm büyükelçiliği görevinde de bulunan Şerif Paşa'nın Paris Barış Konferansı sürecinde bir Kürdistan talebi olmuştur. Konferansta, "Kürt halkının talepleri hakkında bir muhtıra" sunmuştur (Ertem, 2012). Bu talep devletine bağlı Kürt aşiretleri tarafından çekilen bir protesto telgrafı ile kınanmıştır. Telgrafta: "Vatan haini, din düşmanı Şerifnam şahsın Bogos Nubar ile teşrik-i mesai ederek Kürtlerin mukadderat-ı ati-si hakkında beyan-ı mütalaa ettiğini istihbar ettik. Kürtlük ve Türklük birliktir. Yekdiğerinin öz kardeşi ve din kardeşidir, her iki millet için vatan müşterektir" denmektedir (Okur, Erişim Tarihi: 01.04.2018).

Kuzey Irak ve İran içinde oluşturulmaya çalışılan Kürt devletlerini de destekleyen Bedirhanilerin yürüttüğü çabalar da devletçilik hareketleri olarak değerlendirilebilir. Bedirhaniler Botan aşiretinin önderi Bedirhan Bey'in soyundan gelmektedirler (Kahraman, 2004: 40). Bedirhan Bey Sait Bey'in isyanı ve Mısır valisinin isyanında Osmanlı saflarında yer almıştır. Daha sonra Osmanlı'ya karşı isyan eden Bedirhan Bey, maiyetiyle birlikte sürgün edilmiştir. Bedirhan Bey'in ailesi ile birlikte Girit'e sürülmesi, Bedirhan Bey'in çocuklarının bazılarının Türklere karşı bir kin beslemesine sebep olmuştur. Gerçekleştirilen her ayaklanmada bu yüzden bir Bedirhani mutlaka yer almıştır (Ağca, 2012: 103). Bu bağlamda Bedirhanilerin bir Kürt devleti kurmak için çeşitli sebeplerden çıkan Kürt isyanlarına bağımsızlık talebi olan bir Kürtçülük hüviyeti kazandırma çabaları görülmektedir.

Diğer bir devletleşme hareketi olarak SSCB'nin yardımı ile İran'da 22 Ocak 1946'da Mahabad Bölgesinde "Mahabad Kürt Cumhuriyeti" adı ile ilân edilen ve "Başkanlığına" Kadı Muhammed, "Savunma Bakanlığına" ise yaklaşık 3 bin silahlı adamı olan Molla Mustafa Barzani'nin getirildiği süreçtir (Ertem, 2012: 4). 11 ay yaşayan Mahabad Cumhuriyeti SSCB'nin desteğini çekmesi üzerine yıkılmış, Mustafa Barzani Rusya'ya kaçmıştır. Irak'ta yaşanan devrimden sonra tekrar Kuzey Irak'a dönen Barzani'nin 1961-1975 yıllarında Irak Kürdistan'ındaki faaliyetleri, Nuri Dersimi gibi Kürtçülerin yaptıkları çağrılar, Türkiye Kürtlerinin içinde karşılık buldu. Bu uyanış Türkiye'de kamusal alanda da yer alarak 1971 yılında ki kitlesel mitinglere dönüştü (Çiçek, 2012: 111). Barzani hareketinden etkilenen Türkiye'deki Kürtçüler Kürt istiklal partisini kurmuşlardır (Şimşir, 2011: 46).

Cumhuriyet'in ilk yıllarından çok partili siyasal hayata geçişe kadar tüm farklı seslerin susturulmuş olmasından dolayı Kürtçülük de bir sessizlik dönemi yaşamıştır. Daha sonra siyasal zeminde kendine yer edinmeye başlamış, Türkiye İşçi Partisi (TİP) içerisinde yer alan siyasi Kürtçüler daha sonra Türk solundan kendilerini ayırmışlardır. TİP Kürt hareketinin dinamiklerini oluşturacak okul işlevi görmüştür. Sol eğilimli Kürtçüler 1961 yılında legal zeminde Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı (DDKO) kurmuştur. 1971 Muhtırasından sonra kapatılan DDKO'lar Kürtlerin toplu siyasi savunmalarının ilk örneği olarak görülmesinden dolayı önemlidir (Doğanoğlu, 2016: 941-959). DDKO gibi genç Kürtçülerin barındığı yapılar sayesinde Kürt milliyetçiliğine taban bulma faaliyetleri uzun yıllar Türkiye içinde yaşanan çatışmaların sebebi olmuştur. PKK ile tamamen silahlı bir terör örgütüne dönüşen Kürtçülük ideolojisi varlığını geniş coğrafyalara yaymayı başarmıştır. Son olarak yakın tarihte gerçekleşmiş olan özerklik ilanları ve devamında yaşanan hendek olayları devletleşme çabalarına örnek olarak verilebilir.

Kürtçülük ideolojisinin devletleşme hareketlerinin sonuçsuz kalmasının nedeni birçok etkene dayandırılabilir. Uluslararası siyasetten kaynaklananları bir kenara bırakırsak, dört farklı devlet içerisinde yaşayan Kürtler, dağınık durumdadır ve diğer unsurlar o yaşadıkları bölgede güçlü durumdadır. Kürtler Kurmanci, Sorani, Dimili (Zazaki) ve Gorani (Hevremani) olarak ayrılan dillerinden ziyade kültürel olarak da farklılaşmaktadır. Ulus inşası açısından ortak dil önemli bir unsur olarak görülmektedir (Kaya, 2012: 354-378). Türkiye’de resmî ideoloji çerçevesinde gerçekleştirilmeye çalışılan dil birliğinin amacının da homojen toplum yaratmak olduğu aşikardır. Olası Kürt devletinin homojen bir yapıda olamayacağından yeni çatışmaların doğmasına sebep olma ihtimali taşımaktadır. Kürtlerin menşeinin dayandırıldığı köklü bir tarihin icat edilmesi bile ulus devlet olmanın en önemli araçlarında biri olarak görülen ortak dilin, Kürtlerin sahip olduğu bir durum olmaması devletleşmesinin önündeki şu an için aşılması güç bir engel gibi durmaktadır. Dahası Kürtçü çevrelerce Kürtlük atfedilen Zazaların Kürt olup olmadıkları tartışma konusu iken, Zazaların çoğunluğu Kürt olarak adlandırılmalarına itiraz etmektedir (Zenginoğlu, 2012: 50). Zazalar, Türklerin Kürtlere yaptığı Türkleştirme çabalarının benzerini Kürtlerin Zazalara yaptığını söylemektedirler (Kalafat, 1998: 285-304).

Tüm bunlara rağmen şartların zorlanması sonucu kurulan bir Kürdistan’ın, bölgenin zengin yer altı kaynakları da düşünüldüğünde bölge zenginliklerini elde etmek isteyebilecek olan emperyalist güçlerin vesayeti altına girme tehlikesi de bulunmaktadır. Bu bağlamda terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ın ilk söylemleri bağımsız bir Kürdistan iken daha sonra ki söylemleri değişmiştir. Bağımsız Kürdistan’ın güçlü devletlerin egemenliği altında kalacağı düşüncesinden dolayı söylemleri, özerk Kürdistan talebi olarak revize edilmiştir (Onay, 2016: 284).

3.1. Resmi İdeolojinin Açmazları ve Kürtler

Ayrılcı Kürt milliyetçiliğinin altında yatan bir diğer sebep, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde Kürt halkına karşı yürütülen kışkırtıcı politikalarıdır. Osmanlı Tanzimat Dönemi’nde 2. Mahmut ile başlayan merkezileşme çabaları, görece özerk durumda olan Kürt beyliklerinin özerkliğinin ellerinden alınması sonucunu doğurmuştur (Onay, 2016: 229). Devamında meydana gelen Kürt isyanlarının sebebi Kürtçülük değilken, Kürt isyanları sonucunda sürgüne gönderilen aşiretlerin üyelerinde ilk ayrılcı Kürtçülük fikirlerinin filizlendiği söylenebilir. Bu durumun, Kürtlerden oluşan Hamidiye Alayları adı verilen birliklerin kurulması gibi Sultan 2. Abdülhamit’in uyguladığı

başarılı politikalarla tersine çevrildiği söylenebilir. Devlet içerisinde önemli pozisyonlara getirilen Kürtlerin devletle bütünleşmesi büyük oranda sağlanmıştır. Şeyh Sait ayaklanmasının taleplerinden birinin 2. Abdülhamit'in oğullarından birinin saltanata geçmesi olduğu düşünüldüğünde bu politikaların neticesinde Sultan 2. Abdülhamit'in Kürtlerin sempatisini kazandığı görülmektedir (Ertem, 2012).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti ise laik, Batıcı ve Türk milliyetçiliği çerçevesinde bir ulus devlet olarak formüle edilmiştir (Dağ, 2015: 93). Devletin resmî ideolojisi haline gelen bu politikalar bir zamanlar millet-i hâkime olarak aynı safta yer alan Kürt ve Türk'ün ayrışmaya başlamasına neden olmuştur. Bu politikalar çerçevesinde saltanatın kaldırılması akabinde hilafet makamının ilgası, bir ulusun adının devlet adı olarak belirlenmesi, Türklüğün bir üst kimlik olarak görülmesi, diğer unsurların varlığının inkâr edilmesi Kürtlerin devlete yabancılaşması sonucunu doğurmuştur (Dağ, 2015: 85).

1924 Anayasanın 88. maddesinde, “Türkiye ahalisi din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle Türk ıtlak olunur” şeklinde yer alan tanımlamanın, 1961 ve 1982 Anayasalarında da daha da sertleşeceği görülecektir (Zenginoğlu, 2012: 68). Gerçekleştirilen zorunlu iskanlar, Kürtçenin yasaklanması gibi uygulamalar Kendini Türk'ten ayrı düşünmeyen Kürtlerde ayrılıkçı Kürtçülük düşüncesinin filizlenmeye başlamasında etkili olmuştur. Özellikle emperyalist devletlerin özel ilgisi ile bu ayrışma daha çok körüklenmiştir. Kürt isyanları baş göstermiş ve isyanlar ağır şekilde bastırılmıştır.

Halifeliğin kaldırılması ile ilgili olarak, Kürtçü ayaklanmaların içerisinde en dikkat çeken Şeyh Sait isyanı olmuştur. Şeyh Sait isyanının arkasında bir İngiliz desteğinin varlığı hala tartışma konusudur (Onay, 2016: 289). İsyanın Kürtçülük hüviyeti taşıdığını iddia edenlerin yanında, feodal dolayısı ile gerici nitelikte olduğunun yanında tamamen dini gerekçelerle gerçekleştiği iddiaları da vardır (Onay, 2016: 191). Türk hükümeti ise dini taassupla gerçekleştirildiğini savunmuştur (Onay, 2016: 243). Bu dönemin arkasındaki temel etkenlerden biri de ordudan ayrılan Kürt subaylardır. Şeyh Sait isyanı sırasında Şeyh Sait'in en yakınındaki isimler Cibranlı Halit Bey ve Binbaşı Kasım'dı (Çavuş, 2013: 85). Kürt milliyetçi mücadelesinin ideolojik, politik ve askeri liderliğini yapan bu sınıf, 1925'teki Şeyh Said isyanının arkasındaki Azadi Örgütü ve 1930'daki Ağrı Dağı isyanını yöneten Hoybun ile kendini açıkça ortaya koymuştur (Çiçek, 2012: 109). Millî mücadele dönemindeki ve Cumhuriyet dönemindeki isyanlar Kürtçü isyanlar olarak belirtilse de din olgusunun bu isyanda önemli bir yer tuttuğu belirtilmelidir. Dolayısıyla da Şeyh Sait İsyasının dini

amaçlarla mı, yoksa Kürtçü amaçlarla mı hareket ettiği tartışmaya açıktır (Zenginoğlu, 2012: 68). Ancak isyanın taleplerinden birinin 2. Abdülhamid'in oğullarının saltanatının temini gibi bir söylemin olması, Kürtçü değil feodal ve dini bir ayaklanma olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Zorunlu iskanlar, Kürt dilinin yasaklanması Kürtlerin varlığının inkâr edilmesi, köy boşaltmaları, köy yakma, Türkçülük gibi faaliyetler Kürtlerin devletle bağımlı zayıflatmıştır. M. Zeki Beg'e göre Osmanlı fikriyatının çökmesi ile yerine ikame edilen Türk milliyetçiliği, beraberinde Kürt milliyetçiliğini getirmiş oldu (Çiçek, 2012:103). Resmî ideoloji çerçevesinde yürütülen politikalar, ayrılıkçı bir Kürt milliyetçiliğinin kamçılanması ve Türk kimliği karşısında Kürt kimliğinin konumlandırılması ile sonuçlanmıştır.

4. Bir Suistimal Aracı Olarak Milliyetçilik

Ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin temelini atılması, yabancı devletlerin çabası ile gerçekleşmiştir. Resmî ideoloji çerçevesinde ise palazlanmış ve Kürt sorunu olarak hüviyet kazanmıştır. Osmanlı tabiiyetinde bulunan Kürt unsurların fark edilmesinden sonra Osmanlı devletine karşı nasıl kullanılacağına hesapları yapılmıştır. Bu çerçevede sömürgeci devletlerin öncülerini kabul edilen misyonerler Osmanlı toprağında boy göstermeye başlamıştır (Şimşir, 2009: 47). Misyonerlerin büyük çabalarına rağmen dini bir aidiyet duygusu ile Osmanlı devletine bağlı bulunan Kürtler üzerinde yürüttükleri politikalar başarısız olmuştur. Misyonerlerin Kürtleri kullanabilmek amacıyla Osmanlı devletine karşı kışkırtma girişimleri sonuç vermeyince, daha tehlikeli bir yol izlenmiş zaten hali hazırda beslenen Ermeni milliyetçiliğinin karşısına Kürtleri düşman olarak almıştır (Ertem, 2012). Uzun uğraşlara rağmen Kürtlerin devlete en zor zamanlarında sadık kalmaları dış güçlerin Kürtlere karşı bir nefret beslemelerine dahi sebep olmuştur. Kürtlere çevrilen bu ok anlaşmalara da yansımış, Berlin Anlaşması'nın 61. maddesinde Kürtlere karşı Ermenilerin korunması Türklerin sorumluluğuna verilmiştir (Şimşir, 2009: 25-27).

Kürtlerin yavaş yavaş ulusal bilinçlerini kazanması ve isyanlar emperyalistlerin gözlerini yeniden Kürtlere çevirmesine neden olmuştur. Ulusal birliğin sağlanmasında başat rol oynayan ortak dil için, Fransa ve Rusya gibi devletlerin desteği ile dil birliği çalışmaları da gerçekleştirilmiştir (Çavuş, 2013: 105). Bunun dışında Kürtçülük faaliyetlerinin yoğun olduğu Paris'te Yaşayan Doğu Dilleri Ulusal Okulu'nda önemli Kürtçülerin yetişmesi sağlanmıştır. Bu okulda Bedirhani'lerden Kamuran Ali Bedirhan Kürt dili ve edebiyatı dersleri vermiştir. O dönemlerde hükümete başkaldırıp Kuzey Irak'ta dağlara çekilmiş olan Mustafa Barzani ile

görüşmek için Kamuran Ali Bedirhan'ın onayını almak gerektiği de söylenmiştir (Şimşir, 2009: 64).

Gizli veya açıktan desteklenen Kürtçülük ideolojisi dünya kamuoyunda da yer almıştır. Fransa Cumhurbaşkanı'nın eşi Danielle Mitterand'ın başkanı olduğu Özgürlükler Vakfı ve Paris Kürt Enstitüsü tarafından 14-15 Ekim 1989'da düzenlenen Kürt konferansı ve 1989'da Danielle Mitterand'ın Diyarbakır'a yaptığı ziyaret ile oluşturulmaya çalışılan imaj özgürlük mücadelesi içerisinde olan bir halk görünümüdür. Bilal Şimşir'e göre, siyasi Kürtçülüğün teorik alt yapısı Batı tarafından icat edilmiştir (Şimşir, 2009: 63). Siyasal Kürtçülük ile ayrılıkçı bir düşüncenin aşılınmaya çalışıldığı söylenebilir. Terör ile bağlarını koparamayan ve meşru zeminde Kürt halkının haklarını savunduğunu iddia eden parlamenterlerin de Kürtçülük üzerinden Kürt halkını suistimal ettiği iddia edilebilir. Terör ise suistimalin en büyük ayağını oluşturmaktadır. Resmî ideolojinin getirdiği olumsuzluklardan kurtulmak isteyen halkın istekleri basitti. Kendi devletlerinden hak talebinde bulunuyorlardı. İş, sağlık, yol vs. yani insan gibi yaşamak istiyorlardı. Türk hükümetinin göremediği ve terörün kullandığı zayıflıklar bunlardı. Batının Kürtleri keşfetmesi sayesinde terör uluslararası medyalara önemli oranda hâkim olabildi. Kendilerini "Ezilmiş toplumun savaşçıları" gibi gösterdiler (Birand, 1992: 283-284).

Batılılar tarafından bir suistimal aracı olarak kullanılan Kürtçülük, Rusya, İngiltere, Fransa ve Amerika tarafından destek görmektedir. Batılı devletlerin yoğun ilgisine mahzar olan Kürtler için bu durum bir kazanç değildir. Bu bağlamda ideolojik alt yapısının Batı'da oluşturulduğu söylenebilecek olan Kürtçülük ile Kürt vatandaşların tabiiyetinde buldukları devlete karşı ayaklanması sağlanmış, bu yolla mevcut devlete baskı yaparak kendi çıkarlarına hizmet edecek politikalar yürüten devletler Kürtçülük üzerinden Kürt halkını suistimal etmiştir. Aradan geçen yılların kanıtladığı üzere Kürtçülük Kürtlere kaostan başka bir şey kazandırmamıştır.

4.1. Oyunun Kazananı Kim?

Kürtler homojen bir yapı ihtiva etmemektedir. Dört devletin içinde dağınık halde olmalarının yanında ortak bir dile de sahip değillerdir. Diğer taraftan Kürtlerin yaşadığı bölgelerde diğer unsurların varlığı da azımsanamayacak durumdadır. Bu yüzden devlet olmalarına bölgede bulunan diğer unsurların sessiz kalacağı düşünülemez. Devletlerin de kendi içinden yeni bir ulus devlet yaratılmasına seyirci kalması beklenemez (Çetin, 2012: 508). Kürtlerin devletleşmesi durumunda o topraklarda yaşayan diğer unsurların ne olacağı da

tartışma konusudur. Her halükârda Kürtlerin milliyetçilik üzerinden suiistimal edilmesinin aracı milliyetçiliğin özünde var olduğu iddia edilebilecek sebep, ulus devlet olma hayalidir.

Bölgedeki çatışma ortamından ve Kürtlerden yararlanabileceğini düşünen İngiltere, Rusya, ABD ve diğer devletler, adına Kürt Kartı dedikleri bir politika ile bölgeyi kontrol altında tutmak, gerektiğinde bölge devletlerine baskı aracı olarak kullanmak üzere daima bu yarayı taze tutma yoluna gitmektedir. Buradan hareketle dış yardımla oluşan ulusçuluk hareketlerinin, dışarıdan desteklenmesinin sömürgecilik amacı taşıdığı yorumu da yapılabilir. ABD, SSCB'nin bölgedeki nüfusunu kırmak istediği zaman Kürtlerden yararlanabilmek için çeşitli vaatlerde bulunmuş ancak tıpkı İran'da Mahabad Cumhuriyeti'ni önce kuran ama daha sonra İran'la petrol üzerine anlaşma yaparak Kürtleri yalnız bırakan SSCB 'nin politikası gibi ABD'nin politikası da iki taraflı olmuştur. İhtiyacı olduğunda Kürtleri desteklemiş, ihtiyacı kalmadığında desteğini çekmiştir (Kurubaş, 2017). Görünen gerçek uzun vadede kazanan ne Kürtlerdir ne Kürtlerin tabiiyetinde bulunduğu devletlerdir. Kazanan oyunu kuran bir Kürt kimliği inşa eden Kürtlerin devletle bağını koparan ve bu yolla ağır kayıplar yaşanmasına sebep olan emperyalist devletlerdir.

5. Sonuç

Ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin ortaya çıkışının suni olarak üretilen sorunlar olduğu söylenebilir. Bu çerçevede Kürtçülük ideolojisinin uzun uğraşlar sonucu vücut bulduğu bir gerçektir. Kürtler arasında uzun yıllar ajanlık faaliyeti yürüten, devamında mesnetsiz Kürtçülük teorileri üreterek bazı Kürtleri etkilemeyi başaran Kürdologlar, ürettikleri tarihle Kürtlere Türklerden ayrı bir yol çizme yoluna gitmişlerdir. Ancak ayrılıkçı bir milliyetçiliğin tek nedeni yabancı devletlerin yürüttüğü politikalar değildir. Tarihsel bir okuma ile ele alınacak olursa Kürt sorunu, bir milliyetçilik olarak Osmanlı'nın son döneminde filizlenmeye başlarken, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren yürütülen baskıcı politikalarla da kendisine zemin bulmuştur. Bu aşamada resmî ideoloji olan Kemalizm'in oluşturmak istediği bir Türk kimliği ötekileştirilen Kürt kimliğinin çıkar sahibi devletler tarafından kaşınmasına ve Kürtlerin bir iç çatışma aracı olarak kullanılmasına sebep olmuştur.

Dini aidiyete bağlı olarak oluşturulan Osmanlı millet sisteminin terk edilmesi, Kürt unsurların inkâr edilmesi, Kürtçülük barındırmayan isyanların kanlı bir şekilde bastırılması, muhafazakâr olan Kürt halkının kendisini bağlı hissettiği saltanat ve hilafetin kaldırılması, dahası Kürtçe konuşmanın dahi yasaklanması gibi yürütülen baskıcı politikalar, Kürt milliyetçiliğinin devlet talebi ile ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak bu talepte

bulunanlar Kürt halkı değil, belli birkaç marjinal gruptur. Kürtler ile Türklerin büyük oranda akrabalık ilişkisi içinde bulunması toplumsal kaynaşma sağlamaktadır. Lozan'da Türk heyetinin, Kürtlerin bir etnik grup olarak adlandırılmasını kesinlikle kabul etmediklerini ifade etmeleri. Rıza Nur'un görüşmelerde, "Onlar bizim gibi Müslüman insanlardır ve etnik bir grup olarak görülemez. Biz kız aldık kız verdik" dediğini bilmekteyiz (Onay, 2012: 110).

Diğer yandan emperyalist devletlerin vaat ettiği bir Büyük Kürdistan'ın teoride gerçekleşmesi var olan sorunlara yenisini eklemekten öteye gidemeyecektir. Bu durumun farkında olan emperyalist güçlerin amacı Kürtlerin bir devleti olsun değildir. Bu zaafların nasıl çıkarlarına hizmet edeceğidir. Bu aşamada kaybettiği ayrıcalıkları tekrar elde etmek isteyen ve yahut yeni ayrıcalıklar talep eden Kürt beylerinin isyanlarını, şanlı bir Kürt direnişi, bağımsızlık savaşı gibi gösterme yoluna gidilmesinin asıl amacı Kürt kimliğinin karşısına konumlandırılan işgalci Türk kimliğine karşı Kürt kartı dedikleri kozun kullanılmasından başka bir şey değildir. Kısacası bu oyunda kaybedecek bir taşı olmayan ancak oyunun kurucuları durumunda olan dış güçlerin, bir Kürt tarihi inşa etmelerinin asıl amacı tabiiyetinde buldukları ülke ile bağlarını kopardıkları Kürtler sayesinde elde etmeyi umdukları parsadır. Neticede bir çatışma ortamından Türkiye Devleti'nin de Kürt vatandaşların da kazanacağı bir zafer yoktur. Dahası kaybedecek çok şeyleri olduğu ortadadır.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen uzun süre devlete sadık kalmış ve kurtuluş savaşında devletin yanında yer almış olan Kürt unsurlara karşı yürütülecek hoşgörü politikaları ile azınlıkta kalan ayrılıkçı Kürt milliyetçiliğinin ortadan kalkması sağlanabilir. Bin yıldır aynı coğrafyada yaşayan Kürt ve Türk ulusu organik bir bağ ile birbirine bağlı durumdadır. Hatta Suriye, Irak ve İran içinde yaşayan Kürt unsurlardan daha fazla ortak bir kültürü paylaştıkları söylenebilir. Daha da ilerisi bir toplumun kültürünün tarihsel bir birikimin ürünü olduğu gerçeğinden hareketle bin yıldır bir arada yaşayan Türk ve Kürt ulusunun Anadolu'nun zengin kültürünü birlikte inşa ettiği savunulabilir.

Kaynakça

- Anderson, B. (1995). *Hayali cemaatler milliyetçiliğin kökeni ve yayılması*, İstanbul: Metis
- Ağca, A. (2012). *Şark Meselesinde Kürtçülük (1787-1923)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Bilim Dalı, Bursa. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Aydın, S. (2013). *Milliyetçilik*. Ömer Çaha ve Bircan Şahin (Ed.) Dünyada ve Türkiye’de Siyasal İdeolojiler (s. 223-286). Ankara: Orion
- Batur, A. (2011). *Kürdoloji Yalanları*, İstanbul: Selenge
- Beşikçi, İ. (1991). *Devletlerarası Sömürge Kürdistan*, Ankara: Yurt
- Birand, M. A. (1992). *Apo ve PKK*, İstanbul: Milliyet
- Bulut, F. (2006). *Kürt Dilinin Tarihçesi*, İstanbul: Berfi
- Çavuş, S. (2013). Türk Basınında Kürt Kimliğinin Temsili: 2002 ve 2011 Seçim Dönemleri Üzerine Bir İçerik Analizi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Konya.
- Çiçek, M. F. (2012). Osmanlı'dan Cumhuriyete Kürt Milliyetçiliğinin Tarihsel Kökenleri ve Gelişimi, Kimlik, Kültür ve Değişim Sürecinde Osmanlı'dan Günümüze Kürtler Uluslararası Sempozyumu 6-8 Eylül 2012 Bingöl.
- Çetin, H. (Ed.) (2012). *Siyaset Bilimi*, Ankara: Orion
- Dağ, G. (2015). Türklük ve Kürtlük Bağlamında Birlikte Yaşama ve iç içe Geçişler: Başakşehir Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kütahya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Doğanoğlu, M. (2016). Devrimci Doğu Kültür Ocakları DDKO ve Siyasal Ayrışma, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71 (3), 941-959.
- Ertem, B. (2012). Türkiye’de “Kürtçülük” (1950-1984). (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- Gürsel, İ. E. (1977). *Kürtçülük Gerçeği*, Ankara: Kömen
- Hobsbawm, E. (2006). *Geleneğin İcadı*, İstanbul: Agora
- Kahraman, A. (2004). *Kürt İsyanları*, İstanbul: Doğa
- Kaya, A. (2012). SSCB Sonrası Coğrafyada Ulus İnşa Süreci: Kazakistan Örneği, *Alternatif Politika Dergisi*, 4 (3), 354-378, Kasım 2012.
- Kalafat, Y. (1998) Anadolu Türk Halk Sufizminde Zazalar, Dinler Tarihi Araştırmaları-I Sempozyum: 8-9 Kasım 1996, Ankara.

- Kerim, A. H. (2014). *Balkan Yarımadasında Kürtler*, İstanbul: Evrensel
- Kurubaş, E. (2017, 30 Mart). Amerika'nın Kürt politikası: Bir varmış bir yokmuş. <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/amerikanin-kurt-politikasi-bir-varmis-bir-yokmus>
Erişim Tarihi: 14.04.2018.
- Onay, A. (2016) Türkiye'deki Kürt Ayaklanmaları ve Kürt Ulusçuluğunun Oluşum Ve Gelişimine Etkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset Bilimi Programı, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Okur, M. *Millî Mücadele Yıllarında Ayrılıkçı Kürt Girişimlerine Karşı Doğu Vilayetlerinden Meclis- i Mebusan'a ve TBMM'ye Gönderilen Protesto Telgrafları*. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/26145> Erişim Tarihi: 01.04.2018.
- Özdemir, A. R. (2014). *Kayıp Türkler Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri*, Ankara: Kripto
- Özcoşar, İ. (2003). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin Hukuki Durumu ve Millet Sistemi, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 124-139, 2003.
- Şimşir, B. (2009). *Kürtçülük 1*, Ankara: Bilgi
- Şimşir, B. (2011). *Kürtçülük 2*, Ankara: Bilgi
- Tan, A. (2011). *Kürt Sorunu*, İstanbul: Timaş
- Vali, A. (2005). *Kürt Milliyetçiliğinin Kökenleri*, İstanbul: Avesta
- Zenginoğlu, S. (2012) Kimlik Tartışmaları Ekseninde Türkiye'de Türkçülük ve Kürtçülük Akımları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Antalya.